

חסד ואמת

פרשת ויצא

א. "בראשית" חומש החלומות

מתוך שתיים-עשרה סדרות חומש "בראשית", שבע הן המספרות לנו את פרשת חיי יעקב, המהווה השלמת שרשרת אבות האומה ואבות היהדות. ראשיתה בסדרת "תולדות" שקדמה לזו, והיא נמשכת בסדרות שלאחר מכן "ויצא" "וישלח". מסדרת "וישב" ואילך משתלבת פרשת חיים זו בפרשת חיי יוסף בחיר בניו, ונמשכת בסדרות "ויגש" "ויחזי", ואנו רואים שוב כי עיקר עניינה של התורה הוא פרשת חיי יעקב-אבינו, ונמצא כפי שכבר הזכרנו, כי מבחינת ההיקף, תופס יעקב-אבינו מקום ראשי בחומש "בראשית" כ'אבי היהדות', הוי אומר אבי הכרת-ה', יחוד-ה' ואהבת-ה', במסורת שהוא מוסר ומעביר לבניו אחריו, הרי יעקב הנכד הוא למעשה 'אבי עם-ישראל בפועל'. סדרת "ויצא" מגוללת את פרשת חיי יעקב, משעת צאתו במקלו בעוני ובחוסר-כל כגולה ופליט מבית אביו, עד הגיעו אל בית לכן הארמי, ורק לאחר עשרים שנה הוא שב לארצו ולבית אביו, והפעם כראש בית-אב, עם נשיו וילדיו ורכוש גדול. אין זו אלא פרשה אחת בחייו הגדולים של יעקב המסתיימת בסיום חומש "בראשית", שמבחינת משמעותו הוא כזכור 'ספר אברהם-אבינו', אולם מבחינת עיקר וריבוי החומר המסופר בו, הריהו 'ספר יעקב-אבינו'. שלא ככל החומשים אחריו, חומש "בראשית" הריהו משופע בחולמים ובחלומות, ויש בו כמנין חולמים וכתריסר חלומות. אנו יודעים כי ברית בין-הבתרים נראית כחלום, שהרי נאמר באותו מעמד: "ותרדמה נפלה על-אברם" (טו, יב). אמנם בהקשר ליצחק לא מוזכר המונח חלום, אולם בהסתמך על מה שנאמר לאברהם, אנו מבינים שגם יצחק חלם בעת לכתו אל אבימלך מלך פלישתים גרר (כו, א-ה). לגבי יעקב ידוע לכולנו חלומו הגדול בענין הסולם המוצב בארץ וראשו בשמיים, ומלאכי אלוהים "עולים ויורדים בו" (כח, יב); אולם הוא גם חולם ברעותו את צאן לכן הארמי, כאשר מלאך האלוהים אומר לו: "קום צא מן-הארץ הזאת ושוב אל-ארץ מולדתך" (לא, יג). כמעט כל אישי חומש "בראשית" חולמים, החל מאבות העולם והאומה. אך לא רק האבות חולמים, אלא גם אנשים אחרים, שלכאורה אינם ראויים לחלומות נבואיים. אלוהים אף מתגלה בחלומותיהם של אישים שאינם מזרע אברהם, כגון הגוי שטוף-הזימה אבימלך מלך-גרר, כאשר בקחתו אליו לביתו את שרה, אלוהים מצווה עליו בחלום הלילה לאמור: "ועתה השב אשת-האיש כי-נביא הוא" (כ, ז). לכן-הארמי דודנו זוכה אף הוא לכך, שאלוהים ניגלה אליו בחלום ומזהירו לבל ידבר עם יעקב "מטוב ועד רע" (לא, כד), וחולמים גם שני שרים מנכ"ל לי משרדים ממשלתיים מצריים, שר-המשקים ושר-האופים שסרחו והושמו בבית הסוהר, וגם חלומותיהם משמעותיים מאוד לגבי מה שארע לאחר מכן. אין צריך להזכיר את יוסף שהוא הנער בעל החלומות, ואת פרעה מלך מצרים עם שני חלומותיו הגדולים, שהיו גורמים להתפתחות גדולה ולגלגולי ארועים בהיסטוריה, המשולבים בחלומות יוסף ואף מביאים להגשמתם. כל אלה חולמים חלומות שהם במובן ידוע נבואיים, אולם מכאן ואילך לאחר חומש "בראשית", אין יותר חלומות, וגם כל ההיסטוריה המקראית המסופרת לאחר מכן, חלומות הם דבר נדיר ורק מעטים מהם משמעותיים, ובדברי הנביאים אנו אף מוצאים יחס של זלזול וביטול כלפי החלומות, כלשון הנביא זכריה: "וחלומות השוא ידברו" (י, ב). יש לעמוד על עניין זה, בין כל התכונות המיוחדות, והסגולות המופלאות שיש בחומש "בראשית" ומבדילות בינו ובין החומשים שאחריו, ובהרבה בחינות גם מכל שאר ספרי המקרא, היא התכונה לפיה חומש זה הוא ספר החלומות. (ישעיהו ליבוביץ)

חכמת חיים

- א. "אינה דומה שמיעה לראיה"
 ב. "אם יעלה חמור בסולם, בן תמצא דעת בשוטים"
 ג. "כמה סמויות עיניהם של מקבלי שוחד"

לעילוי נשמת אסתר (סטלה) בת שמחה
 אמן